

ภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ผู้สอนนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

สมชาย บุญศิริเกสซ์ *

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการและข้อเสนอแนะต่อพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ผู้สอนนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง กลุ่มตัวอย่าง คือนักศึกษาครูชั้นปีที่ 3 ที่เรียนวิชา ภาวะผู้นำการบริหารการศึกษา ในภาคเรียนที่ 1/2555 จำนวน 166 คน และอาจารย์ผู้สอนนักศึกษาครู จำนวน 79 คน ขอบเขตเนื้อหาศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการพัฒนาผู้เรียน ด้านการสร้างบรรยากาศ ในการเรียน ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี และด้านการเป็นนักวิชาการ การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 1 ฉบับ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ การหาค่าความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า ทั้งในส่วนของการประเมินจากนักศึกษาและคณาจารย์ต่างได้ผลตรงกันว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ผู้สอนนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง โดยรวมและรายด้านในทุกด้าน อยู่ในระดับมาก และยังประเมินตรงกันว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ผู้สอน ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ๆ และด้านการสร้างบรรยากาศในการเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ สำหรับในส่วนของนักศึกษา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินรองลงมา ได้แก่ ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการเป็นนักวิชาการ และด้านการพัฒนาผู้เรียน ตามลำดับ ในส่วนของคณาจารย์ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินรองลงมา ได้แก่ ด้านการพัฒนาผู้เรียน ด้านการพัฒนาตนเอง และด้านการเป็นนักวิชาการ ตามลำดับ สำหรับข้อเสนอแนะต่อพฤติกรรมภาวะผู้นำของอาจารย์ผู้สอนนักศึกษาครู ในส่วนของนักศึกษา ข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ อธิบายเนื้อหาสาระวิชาให้ชัดเจน ทั้งในทางทฤษฎีและการนำไปปฏิบัติที่เหมาะสม และในส่วนของการข้อเสนอแนะจากคณาจารย์ ที่สำคัญ คือ เสริมสร้างความเชื่อถือได้ทั้งในบุคลิกภาพและความสามารถทางวิชาการ

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำทางวิชาการ

* อาจารย์ประจำ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Academic Leadership of Teachers who Teach Teacher Students in Lampang Rajabhat University

Somchai Boonsiribhasuch*

Abstract

The objectives of this research were to study academic leadership and the suggestion to the leadership academic behavior of teachers who teach teacher students in Lampang Rajabhat University. The samples were 166 third year teacher students who studied education administration leadership in 1/2555 semester, and 79 teachers. Scope of contents was studied in 5 domains of academic leadership: self development, student development, atmosphere building for learning, being a good role model, and being academics. The samples were selected by simple sampling. A tool that used in this research was the questionnaire with 5-level rating scale. The statistics used to analysis data were frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The research results were found that both part of the assessment from students and from the teachers were the same. The academic leadership of teachers in Lampang Rajabhat University was generally at a high level and each domain was also at a high level. The assessment showed that the academic leadership of teachers in being good role model was higher than other domains, but atmosphere building for learning was lower than the others. For students, the results revealed the academic leadership of students that had lower average were self-development, being academics, and student development, respectively. For teachers, the results insisted the academic leadership of teachers that had lower average were student development, self development, and being academics, correspondingly. The suggestions for building leadership behavior of teachers from students the important recommendation was to explain the content distinctly both in the theoretical and practical manner appropriately. And the feedback from the faculty, it is important to strengthen the trust of both personality and academic ability.

Keyword : academic leadership

*Lecturer, Dr. Faculty of Education, Lampang Rajabhat University

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พุทธศักราช 2547 ได้กำหนดสถานะความเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏในมาตรา 7 ไว้ว่า ให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยา วิจัย ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ผลิตครู และส่งเสริมวิทย์ฐานะครู และมาตรา 8 (5) ให้ดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งของวิชาชีพครู ผลิต และพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีคุณภาพและมาตรฐานเหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งสอดคล้องตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 52 ที่บัญญัติให้กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมระบบกระบวนการผลิต พัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้มุ่งหวังที่จะให้การศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพ คือ เป็นคนดี คนเก่ง สามารถที่จะดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และพร้อมที่จะร่วมกันสร้างสรรค์สังคมให้เกิดสันติสุข เจริญก้าวหน้า ทันสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงของประชาคมทั้งในระดับท้องถิ่น ภูมิภาคและประชาคมโลก และการที่จะพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะดังกล่าว ต้องอาศัยผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู ที่เป็นผู้ให้ด้วยใจรัก ด้วยเมตตาและสามารถพัฒนาตนเองทั้งในด้านวิสัยทัศน์ ความรู้ ทักษะวิชาชีพและบุคลิกภาพ ให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการ สามารถพัฒนาการเรียนการสอน นำความรู้ หลักการและทฤษฎีสู่การปฏิบัติ มีการสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ตามที่หลักสูตรกำหนด จากภารกิจที่สำคัญของครูและสภาวะ ทางการศึกษาที่ต้องดำเนินภาวะการนำในบริบทของการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ ภาระงานของครูจึงมีความซับซ้อนยิ่งขึ้น นักศึกษาที่จะออกไปทำหน้าที่ครูจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาคุณลักษณะ สมรรถนะของความเป็นครู ให้ปฏิบัติหน้าที่ได้เต็มความสามารถ และผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณลักษณะ สมรรถนะของความเป็นครูของนักศึกษา คือ อาจารย์ผู้สอนนักศึกษาครู ซึ่งก็ย่อมจะต้องมีคุณลักษณะที่เอื้อต่อความเป็นครูของครู

คุณลักษณะที่เอื้อต่อความเป็นครูของอาจารย์ เป็นสิ่งสำคัญต่อการปฏิบัติหน้าที่ความเป็นครูของครู มีหลายด้านหลายคุณลักษณะ แต่คุณลักษณะหนึ่งที่อาจารย์ผู้สอนควรมีในอันดับต้นๆ คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งจะนำไปสู่การเสริมสร้างและพัฒนาคุณลักษณะ สมรรถนะของความเป็นครูของนักศึกษา ที่จะออกไปทำหน้าที่ครูซึ่งเป็นผู้นำทางวิชาการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ผู้สอนนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
2. เพื่อให้ได้ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะต่อพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ผู้สอนนักศึกษาครู

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ (2553) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า จากความก้าวหน้าในเชิงวิชาการและวิวัฒนาการของเครื่องมือสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ข้อมูล ความรู้ที่ค้นพบและสร้างขึ้นมีปริมาณมากขึ้นอย่างเป็นทวีคูณและถูกกระจายออกไปทั่วโลกอย่างไร้ขอบเขต ความรู้ ที่แพร่กระจาย หรือเปิดให้เกิด

การรับรู้ได้มากขึ้น เข้าถึงได้ง่ายขึ้น และสื่อสารกันได้ง่าย และรวดเร็ว ก็กลายเป็นความรู้พื้นฐานที่สามารถต่อยอดไปสู่ความรู้ใหม่ ๆ หรือมีการพิสูจน์ซ้ำ หรือหักล้างความรู้เดิมได้ง่ายขึ้น ด้วยความเป็นนักวิชาการ ครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูหรืออาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่ถูกคาดหวังว่าต้องติดตามความก้าวหน้าด้านวิชาการ ต้องทำงานวิจัย ต้องใช้ความรู้ ความสามารถให้บริการวิชาการด้วย ทำให้ภาระหน้าที่และความรับผิดชอบค่อนข้างมาก ในการสำรวจภาระงานของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยในปัจจุบัน โดยเฉลี่ยพบว่าภาระงาน 75 % เป็นงานจัดการเรียนการสอน 20 % ทำงานวิจัย และ 5 % เป็นภาระงานบริการวิชาการ แต่หากศึกษาอาจารย์ในมหาวิทยาลัยในเชิงลึก พบว่า มีเพียง 25 - 30 % เท่านั้นที่มีโอกาสทำวิจัย ได้รับทุนวิจัยและกำลังทำวิจัยอยู่ อย่างไรก็ตามมหาวิทยาลัยและอาจารย์ก็ถูกคาดหวังให้ทำการศึกษาวิจัยมากขึ้นๆ เพื่อผลักดันให้สถาบันเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย และเพื่อให้ได้ผลงานวิจัยมาพัฒนาประเทศ และแม้ว่าจะมีการกำหนดลักษณะของมหาวิทยาลัยว่าบางมหาวิทยาลัยมุ่งเป้าเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย บ้างมุ่งเป้าเป็นมหาวิทยาลัยท้องถิ่น แต่เกณฑ์การประเมินเข้าสู่ตำแหน่งวิชาการสูงขึ้นในระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ นั้น ก็ยังให้น้ำหนักกับผลงานวิจัยค่อนข้างมาก สวนทางกับงานที่ปฏิบัติ จากเหตุปัจจัยของการเรียนรู้ ความรู้และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากดังได้กล่าวมาแล้วทำให้ “ครู” หรือ “อาจารย์” ในศตวรรษ ที่ 21 ต้องปรับตัวในการถ่ายทอดความรู้เพื่อให้ได้ “ผลผลิต” ทั้งในด้าน “ความรู้” ที่จะถ่ายทอดและ “บัณฑิต” ที่มีคุณภาพ โดยได้รับการคาดหวังว่าต้องกระทำในสิ่งต่อไปนี้

1. ติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการ ตรวจสอบ “คุณภาพ” ของความรู้ “คุณค่า” ของความรู้ “ความแม่นยำ” ของความรู้ ที่จะนำมาถ่ายทอด
2. “ใช้ความรู้” นั้นๆ เป็นฐาน ในการถ่ายทอดต่อสู่ผู้เรียน ตาม “ระดับความเหมาะสม” เพื่อให้ตนเองและผู้เรียนสามารถใช้ความรู้ประยุกต์ในการแก้ปัญหา หรือหาหนทางพัฒนางาน ที่เกี่ยวข้อง หรือนำไปใช้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิต ตลอดจนการสร้างนวัตกรรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันความรู้ที่ถ่ายทอดควรถ่ายทอดทั้งเนื้อหาความรู้ (Cognitive) วิธีปฏิบัติหรือความสามารถในการใช้ (Skills) และเจตคติ (attitude)
3. ศึกษาความรู้ที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความรู้ในศาสตร์เฉพาะทางแห่งตน เพราะปัจจุบันต้องใช้ความรู้แบบองค์รวม หรือสหวิทยาการมากขึ้น
4. “พิสูจน์” และ “สร้าง” ความรู้ คือ ทั้งพิสูจน์ความรู้ที่ติดตามมาว่าเป็นจริง แม่นตรง ทั้งในภาพรวม และมีความถูกต้อง เมื่อนำไปใช้ในแต่ละประเทศ แต่ละภูมิภาค ที่มีสภาพแวดล้อมต่างกัน รวมถึงสร้างความรู้ใหม่ขึ้นเองจากการศึกษาค้นคว้าวิจัย ซึ่งอาจต่อยอดจากความรู้ที่มีผู้ค้นพบมาแล้ว รวมถึงนำความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้นมาใช้ในการถ่ายทอดหรือปฏิบัติงาน
5. “ถ่ายทอด” ความรู้ตามแนวคิดของการเรียนรู้สมัยใหม่ ที่ผู้เรียนมีอิสระในการรับรู้ และสร้างศักยภาพให้ผู้เรียนรู้จักหาความรู้ด้วยตนเอง และ “ชี้นำ” การเรียนรู้ในลักษณะของ mentor และพัฒนา “วิธีวิทยาในการสอน” ให้เพิ่มการมี “ปฏิสัมพันธ์” กับผู้เรียน
6. “อาศัย” เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้ผู้เรียน “เข้าถึง” ความรู้ได้แบบไม่มีขีดจำกัดว่าต้องเรียนเฉพาะในห้องเรียน หรือต้องเรียนจากครูเท่านั้น
7. “สร้างผู้เรียน” ให้รู้จักคิดวิเคราะห์ อย่างมีเหตุผล มีจิตวิสัย ใช้ข้อมูลในการแก้ปัญหาหรือพัฒนา
8. “พัฒนาตนเอง” ให้ศึกษาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รู้จักเผยแพร่ และแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นและยึดมั่นในหลักบูรณาการความรู้แบบสหวิทยาการ หากครูเข้าใจถึงปัจจัยต่างๆ ที่

เปลี่ยนแปลงของโลกแห่งการเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับปัจจัยที่เปลี่ยนแปลงนั้น ก็จะสามารถพัฒนาเป็น “ครูมืออาชีพ” ที่เพียบพร้อม ได้รับการยอมรับ สามารถสร้าง “ผลผลิตอันมีคุณภาพและมีคุณค่า” ทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทั้งต่อตนเอง อาชีพ สถาบันและประเทศชาติได้อย่างแน่นอน ดังนั้น “ครู” หรือ “อาจารย์” ในศตวรรษที่ 21 จึงได้รับการคาดหวังว่าต้องพัฒนาตน พัฒนางาน มีความเป็นนักวิชาการ ติดตามความก้าวหน้าทางวิทยาการอย่างต่อเนื่อง มีผลงานวิจัย ใช้นวัตกรรม เทคโนโลยี สื่อ วัสดุอุปกรณ์ มีปฏิบัติการ มีการบูรณาการ และใช้ความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้และในภาระหน้าที่ที่รับผิดชอบ อย่างเต็มความสามารถ

ในช่วงเวลานี้ประเทศไทยกำลังตื่นตัว เตรียมการ และดำเนินการต่าง ๆ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เพื่อการก้าวเข้าสู่ความเป็นประชาคมทั้งในระดับท้องถิ่น ภูมิภาคและระดับโลก สำหรับทางด้านการศึกษาซึ่งเป็นทั้งปัจจัยหลัก และกลไกขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จดังกล่าว ได้มีการเร่งรัด และดำเนินการเสริมสร้างศักยภาพกำลังคนระดับต่าง ๆ ทุกรูปแบบ ทุกระดับการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (ม.ม.ป.) ได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) เพื่อกำหนดทิศทางและแนวการดำเนินงานพัฒนาการอุดมศึกษาไทย ซึ่งในยุทธศาสตร์ที่ 2 ของแผน พัฒนาดังกล่าว คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาอาจารย์ให้เป็นมืออาชีพ และพัฒนาผู้เชี่ยวชาญ มืออาชีพให้เป็นอาจารย์ โดยประเด็นยุทธศาสตร์มีเป้าประสงค์ให้อาจารย์ มีจำนวนเพียงพอตรงความต้องการในการผลิตบัณฑิต มีความสามารถในการทำงานวิจัยงานสร้างสรรค์และนวัตกรรม มีทักษะประสบการณ์ในการถ่ายทอดความรู้ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก มีจิตวิญญาณความเป็นครู มีคุณธรรมจริยธรรม สามารถดำรงตนอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี ได้รับการยกย่องจากสังคม และมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ รวมทั้งพัฒนา ผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์ทางวิชาการหรือวิชาชีพ ให้เข้าสู่การเป็นอาจารย์ โดยมีกลยุทธ์ที่สำคัญ ได้แก่

กลยุทธ์ 2.1 เพิ่มปริมาณอาจารย์ให้ตรงตามความต้องการในการผลิตบัณฑิต

กลยุทธ์ 2.2 พัฒนาอาจารย์ให้เป็นมืออาชีพอย่างเป็นระบบ มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ มีจิตวิญญาณความเป็นครู มีคุณธรรม พัฒนาตนเองด้านวิชาการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง หาโอกาสในการปฏิบัติงานในสถานประกอบการ เพื่อให้มีความรู้ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของวิทยาการ

กลยุทธ์ 2.3 พัฒนาคุณภาพอาจารย์ให้มีความแข็งแกร่งในการทำวิจัย

กลยุทธ์ 2.4 ปฏิรูประบบค่าตอบแทนอาจารย์ โดยเน้น performance based payment ควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้ได้ตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ที่ทำงานในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อจูงใจในการทำงาน

กลยุทธ์ 2.5 พัฒนาระบบผู้เชี่ยวชาญ เพื่อดึงดูดผู้มีความสามารถทางวิชาการหรือวิชาชีพเป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา

การจะให้ได้มาซึ่งอาจารย์ผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษาที่มีความสามารถทางวิชาการ มีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีความเป็นมืออาชีพ เป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงตัวอาจารย์ผู้สอนเอง ต้องประสานความร่วมมือร่วมกันเสริมสร้างพัฒนาอาจารย์ผู้สอนด้วยเครื่องมือ และกระบวนการวิธีต่างๆ ดังเช่น อภารัตน์ ราชพัฒน์ (2554) ได้ศึกษาพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำของครู และองค์ประกอบย่อยของแต่ละองค์ประกอบของภาวะผู้นำของครู มีดังนี้

1. องค์ประกอบมีการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู ประกอบด้วย

1.1 มีวิสัยทัศน์พัฒนาตนเอง สังเกตได้จากตัวบ่งชี้ ได้แก่ สามารถวางแผนที่ชัดเจนเพื่่อมุ่งสู่เป้าหมายในอนาคต วิเคราะห์และเรียนรู้ในสิ่งที่กระทำได้ เป็นบุคคลที่มองโลกในแง่ดี เรียนรู้จากประสบการณ์ทั้ง

จากตนเองและผู้อื่น ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ให้งานสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

1.2 เชื่อมั่นในตนเองว่าพัฒนาได้ สังเกตได้จากตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความกล้าและความตั้งใจมั่นในการทำสิ่งต่างๆ ด้วยวิธีการที่แตกต่างไปจากเดิม การเผชิญกับสิ่งท้าทายต่างๆ และสามารถยืนหยัดอยู่ได้ มีเป้าหมายที่ชัดเจนสามารถบรรลุได้

1.3 เป็นครูผู้นำพัฒนาเพื่อนครู สังเกตได้จากตัวบ่งชี้ ได้แก่ สนับสนุนให้เกิดการปรับปรุงการเรียนการสอนของโรงเรียนเป็นพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษาให้กับเพื่อนครู ได้รับการยอมรับนับถือจากเพื่อนร่วมงาน มีความมุ่งมั่นและมีทักษะในการบริหารจัดการ สร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นและทำงานอย่างเป็นระบบ ร่วมคิดร่วมทำงานกับเพื่อนครูมีการสื่อสารและให้ข้อมูลป้อนกลับแก่เพื่อนร่วมงาน พัฒนาวิชาชีพครูให้กับเพื่อนร่วมงาน

2. องค์ประกอบเป็นแบบอย่างทางการสอน ประกอบด้วย

2.1 ใช้วิธีสอนที่หลากหลาย สังเกตได้จากตัวบ่งชี้ ได้แก่ ปรับปรุงการสอนโดยเรียนรู้วิธีการและเทคนิคต่างๆ ของการสอน เลือกวิธีสอนที่ตรงกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการสอน วางแผนการสอนอย่างหลากหลายวิธี มีความอดทนและพัฒนาวิธีสอนอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมผู้เรียนให้แสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคมเป็นสำคัญ มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาที่สอน

2.2 ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง สังเกตได้จากตัวบ่งชี้ ได้แก่ ศึกษาค้นคว้าเป็นรายบุคคล ส่งเสริมผู้เรียนให้รับผิดชอบในการเรียน พัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน สนับสนุนปัจจัยการเรียนรู้ด้วยตนเองให้ผู้เรียน

2.3 ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ สังเกตได้จากตัวบ่งชี้ ได้แก่ ร่วมวางแผนการจัดการชั้นเรียนกับผู้เรียนเสริมสร้างบรรยากาศของความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนและผู้เรียนกับผู้เรียน ให้มีความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน สนับสนุนให้มีสื่อการสอนที่เพียงพอและมีคุณภาพ ส่งเสริมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน

3. องค์ประกอบมีส่วนร่วมในการพัฒนา ประกอบด้วย

3.1 มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาร่วมกัน สังเกตได้จากตัวบ่งชี้ ได้แก่ ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์การมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเดียวกันเพื่อให้งานบรรลุความสำเร็จ มีความเพียรพยายามที่จะทำให้วิสัยทัศน์ประสบความสำเร็จ พัฒนาวิสัยทัศน์ของตนให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์การ

3.2 มีการทำงานเป็นทีม สังเกตได้จากตัวบ่งชี้ ได้แก่ วางแผนการดำเนินงานร่วมกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ต่างๆ มีการติดต่อสื่อสารกัน ร่วมมือประสานงานเพื่อความสำเร็จ การตัดสินใจที่สมาชิกปฏิบัติตาม

3.3 มีเครือข่ายการปฏิบัติงานร่วมกัน สังเกตได้จากตัวบ่งชี้ ได้แก่ วางแผนการดำเนินกิจกรรมสนองความต้องการของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง ติดต่อสื่อสารกับสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ แลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสาร ข้อคิดเห็นต่างๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ขอรับการสนับสนุนเพื่อแก้ไขปัญหาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ร่วมรับผิดชอบการดำเนินกิจกรรมต่างๆ พัฒนาและขยายเครือข่ายเพื่อหาแนวทางดำเนินการใหม่ ๆ

4. องค์ประกอบเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย

4.1 เป็นผู้นำ สังเกตได้จากตัวบ่งชี้ ได้แก่ มีความรู้ในวิชาชีพและเหตุการณ์ปัจจุบัน มีความคิดริเริ่มที่จะแก้ไขสิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้น อดทน อดกลั้นต่อสถานการณ์ที่ยากลำบาก เพื่อให้งานสำเร็จ กล้าตัดสินใจเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ปฏิบัติงานโดยอาศัยหลักแห่งเหตุผลปราศจากอคติ รักและศรัทธาผู้ร่วมงาน

4.2 เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สังเกตได้จากตัวบ่งชี้ ได้แก่ เรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนร่วมงาน สร้างสรรค์นวัตกรรมและบรรลุเป้าหมายของงานอย่างต่อเนื่อง พัฒนาความรู้ความสามารถอยู่เสมอ แสวงหาโอกาสในการทำงานใหม่ ๆ เพื่อความเจริญก้าวหน้า มีความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดี มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีทักษะการจัดการและใช้ความรู้เพื่อการดำเนินชีวิต

4.3 เป็นผู้ได้รับการยอมรับ สังเกตได้จากตัวบ่งชี้ ได้แก่ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์ พัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่เสมอ รักษาระดับคุณภาพงานและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน ได้รับความไว้วางใจจากหมู่คณะ

นอกจากนี้ยังได้มีการศึกษาพัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่าประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยหลายองค์ประกอบ(กมล ทรายู สมเจตน์ ภูศรี และศิริ ถีอาสนา. 2554) องค์ประกอบย่อยที่สำคัญและมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องถึงครูผู้สอน ได้แก่

1. การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีตัวบ่งชี้ เช่น เป็นแบบอย่างที่ดีในการริเริ่มการใช้นวัตกรรมเพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาคือการเรียนการสอน จัดให้มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ จัดให้มีการทำงานเป็นทีม เพื่อให้มีศักยภาพต่อการพัฒนางานวิชาการ และแสวงหาความรู้ใหม่และนำมาปรับใช้ตลอดเวลา เป็นต้น

2. การจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้ มีตัวบ่งชี้ เช่น จัดสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการเรียนของนักเรียน จัดให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยถือว่าเป็นเรื่องสำคัญที่สุด เป็นต้น

3. การสร้างและรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดี มีตัวบ่งชี้ เช่น ให้ขวัญกำลังใจเพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงาน แก่ครูและนักเรียน กระตุ้นชุมชนให้การสนับสนุนสถานศึกษาเพื่อประสบผลสำเร็จทางวิชาการ และประสานงาน ติดต่อสื่อสารและให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนอยู่เสมอ เป็นต้น

4. การแลกเปลี่ยนความคิด และสะท้อนผลงาน มีตัวบ่งชี้ เช่น ใช้ฐานข้อมูลนักเรียนในการสะท้อนผลการสอนของครู และ จัดให้มีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการร่วมกันอยู่เสมอ เป็นต้น

5. การดำเนินโครงการและกิจกรรม มีตัวบ่งชี้ เช่น จัดให้มีโครงการกิจกรรมพัฒนาครูและบุคลากรตามแผน พัฒนาสถานศึกษา เน้นการพัฒนาครูให้มีความศรัทธาในวิชาชีพสามารถเป็นผู้นำทางวิชาการได้ และประสานงานกับสถาบันอุดมศึกษาเพื่อจัดโครงการและกิจกรรมพัฒนาครูและบุคลากร เป็นต้น

6. การสนับสนุนความเป็นมืออาชีพของครู มีตัวบ่งชี้ เช่น จัดให้มีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาวิชาชีพครู มุ่งมั่นตั้งใจจริงและใช้หลักคุณธรรมเพื่อพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนให้ครูทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้นักเรียน และสร้างแบบประเมินการทำงานของครูและประเมินตามระยะเวลาที่กำหนด เป็นต้น

7. ความเข้าใจหลักสูตรกับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง มีตัวบ่งชี้ เช่น จัดให้มีการทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องและตอบสนองกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น จัดเวลากิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับแนวปฏิบัติตามโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษา เน้นให้ครูสอนตามหลักการและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา จัดให้มีทรัพยากรที่จำเป็นต่อการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ และประเมินผลการเรียนรู้ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาการ เป็นต้น

8. การเพิ่มพูนความก้าวหน้าของนักเรียน มีตัวบ่งชี้ เช่น ส่งเสริมให้มีการประเมินความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนอยู่เสมอ ส่งเสริมให้มีการปรับปรุงวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูและนักเรียนอย่างเหมาะสม และ ประสานงานขอความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการเรียนรู้นักเรียน

ซึ่งคุณลักษณะตามตัวบ่งชี้เหล่านี้ถ้ามีการนำสู่การปฏิบัติจริงได้ วงการทางการศึกษาจะปรากฏเกิดมี

ครู อาจารย์ผู้สอนในสถานศึกษาที่มีความสามารถทางวิชาการ มีภาวะผู้นำทางวิชาการ และมีความเป็นมืออาชีพสำหรับผู้วิจัยได้สังเคราะห์คุณลักษณะภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ผู้สอนไว้ 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาตนเอง ได้แก่ มีวิสัยทัศน์ เป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน สามารถวางแผนงานที่ทำชัดเจน ทำงานเป็นระบบ มีระเบียบเป็นขั้นตอน มีความรับผิดชอบอย่างเต็มที่เพื่อให้งานสำเร็จ วิเคราะห์และเรียนรู้ในสิ่งที่ตนกระทำได้ ยอมรับในผลงานความสำเร็จของผู้อื่น มองโลกในแง่ดี และมีความสม่ำเสมอไม่ถือตัว สามารถควบคุมอารมณ์ ความรู้สึกในการแสดงออก มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสื่อสารสารสนเทศ มีความสามารถทางวิชาการและการแสวงหาความรู้ มีความทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ มีความมั่นใจ สามารถเผชิญกับสิ่งท้าทายต่าง ๆ

2. ด้านการพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ กำหนดเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนไว้ชัดเจน มีความรอบรู้หลักการแนวคิด ทฤษฎีในวิชาที่สอน ใช้วิธีสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ดำเนินการจัดการเรียนรู้ อย่างเป็นขั้นตอน ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยความยืดหยุ่น ประยุกต์ใช้สื่อ เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมสามารถใช้ภาษา สื่อสาร ถ่ายทอดความรู้ได้ชัดเจน ส่งเสริมผู้เรียนให้แสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ รู้และเข้าใจหลักการวัดผล ประเมินผลผู้เรียน และปฏิบัติได้ถูกต้อง วัดผลและประเมินผลผู้เรียนตามผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจริง เสริมสร้าง พัฒนาผู้เรียนทั้งทางกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ชี้แนะผู้เรียนให้สามารถจัดการและสร้างคุณภาพในการดำเนินชีวิต

3. ด้านการสร้างบรรยากาศในการเรียน ได้แก่ จัดสภาพและบรรยากาศของห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีมงาน เข้าใจ ยอมรับในตัวตนของผู้เรียน ความเป็นมิตรและพร้อมให้ความช่วยเหลือ ให้โอกาสผู้เรียนได้คิด ได้ตัดสินใจเลือกสิ่งที่มีความหมายและมีคุณค่า กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกำลังใจ และความพยายามทำงาน ให้ประสบความสำเร็จ ช่วยให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมได้ด้วยความตั้งใจโดยไม่รู้สึกตึงเครียด ใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน นำเสนอความรู้ ข้อมูลสารสนเทศที่สอดคล้องกับสถานการณ์ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นและยอมรับคุณค่าตนเองและเพื่อนร่วมงานสร้างความตระหนักแก่ผู้เรียนในภาวการณ์เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ นำเสนอแนวทางหรือแนวคิดใหม่ๆ ของความสำเร็จ ฝึกให้ผู้เรียนมีวินัย ทำหน้าที่ของตนเอง และใช้สิทธิอย่างมีขอบเขต

4. ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี ได้แก่ มีความตั้งใจแน่วแน่ในการถ่ายทอดความรู้ เป็นบุคคลที่ควรเคารพ เชื่อถือไว้วางใจ มีมนุษยสัมพันธ์และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี เป็นแรงบัลดาลใจและให้แนวคิดที่กว้างไกล ปฏิบัติหน้าที่โดยอาศัยหลักเหตุผล ปราศจากอคติ มีความหนักแน่นต่อการทำหน้าที่ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคกล้าตัดสินใจโดยยึดหลักประโยชน์ของส่วนรวม ให้คำปรึกษาหรือเป็นที่ปรึกษาที่ดีทางวิชาการ ให้ความร่วมมือกับผู้ร่วมงานหรือหน่วยงานทางวิชาการ นำเสนอข้อมูลความเป็นจริงที่เป็นประโยชน์ ไม่แอบอ้างผลงานความสำเร็จของผู้อื่นมาเป็นของตนมีเจตคติที่ดีต่อการประเมินตนเองและพร้อมรับการประเมิน

5. ด้านการเป็นนักวิชาการ ได้แก่ มีเกณฑ์คุณภาพ หรือมาตรฐานการทำงาน พร้อมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สนใจและติดตามความก้าวหน้าทางวิทยาการ มีความคิดริเริ่มที่จะแก้ไขสิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้น แสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยไม่สร้างความแตกแยก นำเสนอสิ่งที่เป็นความแตกต่างอย่างมีความเป็นเหตุเป็นผล นำเสนอผลงานโดยมีการอ้างอิงหลักฐานที่เชื่อถือได้ นำเสนอสาระความรู้ได้ทั้งในเชิงเดี่ยวและเชิงบูรณาการ นำผลงานทางการศึกษาวิจัยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เสนอแนะการนำวิชาการสู่การปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ ได้รับการยอมรับในความคิด การกระทำและคำพูดพัฒนาและขยายเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ขอบเขต

2. ขอบเขตเนื้อหาการศึกษา มุ่งศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ผู้สอนนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการพัฒนาผู้เรียน ด้านการสร้างบรรยากาศในการเรียน ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี และด้านการเป็นนักวิชาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ชั้นปีที่ 3 ที่เรียนวิชา 1063201 : ภาวะผู้นำการบริหารการศึกษา ในภาคเรียนที่ 1/2555 รวมจำนวนนักศึกษาทั้งสิ้น 296 คน ซึ่งประกอบด้วยนักศึกษาโปรแกรมวิชาคณิตศาสตร์ กลุ่ม 1 และ 2 จำนวน 82 คน วิทยาศาสตร์ (ฟิสิกส์) วิทยาศาสตร์ (วิทยาศาสตร์ทั่วไป กลุ่ม 1 และ 2) จำนวน 108 คน สังคมศึกษา กลุ่ม 1 และ 2 จำนวน 106 คน และอาจารย์ผู้สอนนักศึกษาครู สังกัดคณะครุศาสตร์ 54 คณะวิทยาศาสตร์ 30 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 16 รวมจำนวนอาจารย์ทั้งสิ้น 100 คน

กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดโดยใช้ตารางของดาวิน เฮนเดล (Davin Hendel อ้างใน สำนักงานบัณฑิตศึกษา. 2549) ที่ความเชื่อมั่น 95 % จากประชากรนักศึกษา 296 คน คิดเป็นกลุ่มตัวอย่าง 166 คน และอาจารย์ 100 คน คิดเป็นกลุ่มตัวอย่าง 79 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อการเก็บข้อมูลใช้การสุ่ม โดยวิธีการจับฉลาก ผู้วิจัยใช้การเก็บตัวอย่างจากทั้งสองกลุ่มประชากร โดยคิดสัดส่วนจำนวนตัวอย่างในแต่ละกลุ่มย่อยของประชากร แล้วจึงดำเนินการจับฉลาก ให้ได้ตัวอย่างที่ใช้เก็บข้อมูล ซึ่งคิดเป็นจำนวนแบบสอบถามตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างของนักศึกษาจำนวน 166 ฉบับ และของอาจารย์ผู้สอน จำนวน 79 ฉบับ

เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 1 ฉบับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักศึกษาที่เรียนวิชา 1063201 : ภาวะผู้นำการบริหารการศึกษา มาแล้วในภาคเรียนที่ 2/2554 จำนวน 40 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาช (Cronbach) ผลการทดลอง พบว่า แบบสอบถามทั้งฉบับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .96

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในส่วนของนักศึกษา ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ด้วยตนเอง ในส่วนของอาจารย์ผู้สอนให้นักศึกษาที่กำลังเรียนวิชา 1063201 : ภาวะผู้นำการบริหารการศึกษา ในภาคเรียนที่ 2/2555 เป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการหาความถี่ (Frequency : f) หาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ในส่วนข้อคิด ข้อเสนอแนะ สังเคราะห์ และสรุปเป็นประเด็น

ข้อมูลจากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีเกณฑ์คะแนนประเมินและเกณฑ์แปลความหมายจากค่าเฉลี่ย ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ผู้สอน ที่แสดงออก

ทางพฤติกรรม ในรูปของความคิดและการกระทำ ดังนี้

เกณฑ์คะแนนประเมินระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ผู้สอน

5 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับมาก

3 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับน้อย

1 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์ค่าเฉลี่ยเมื่อนำมาแปลความหมายเป็นระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ผู้สอน

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง มีภาวะผู้นำทางวิชาการในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มีภาวะผู้นำทางวิชาการในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง มีภาวะผู้นำทางวิชาการในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง มีภาวะผู้นำทางวิชาการในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีภาวะผู้นำทางวิชาการในระดับน้อยที่สุด

ตารางที่ 1 ผลการประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ผู้สอนโดยนักศึกษา โดยรวมในแต่ละด้าน

รายการประเมินพฤติกรรม	ระดับพฤติกรรม		แปลความ หมาย	ลำดับตามค่า เฉลี่ย
	X	S.D.		
1. ด้านการพัฒนาตนเอง	3.76	.41	มาก	2
2. ด้านการพัฒนาผู้เรียน	3.68	.44	มาก	4
3. ด้านการสร้างบรรยากาศในการเรียน	3.53	.56	มาก	5
4. ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี	3.85	.51	มาก	1
5. ด้านการเป็นนักวิชาการ	3.74	.52	มาก	3
ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน	3.71	.42	มาก	

จากตารางที่ 1 การประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ผู้สอนโดยนักศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ๆ และด้านการสร้างบรรยากาศในการเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ

ตารางที่ 2 ผลการประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ผู้สอนโดยคณาจารย์ โดยรวมในแต่ละด้าน

รายการประเมินพฤติกรรม	ระดับพฤติกรรม		แปลความ หมาย	ลำดับตามค่า เฉลี่ย
	X	S.D.		
1. ด้านการพัฒนาตนเอง	4.29	.40	มาก	3
2. ด้านการพัฒนาผู้เรียน	4.30	.42	มาก	2
3. ด้านการสร้างบรรยากาศในการเรียน	4.27	.41	มาก	5
4. ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี	4.46	.46	มาก	1
5. ด้านการเป็นนักวิชาการ	4.28	.44	มาก	4
ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน	4.32	.38	มาก	

จากตารางที่ 2 การประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ผู้สอนโดยคณาจารย์ พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ๆ และด้านการสร้างบรรยากาศในการเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมิน และข้อคิด ข้อเสนอแนะที่สำคัญของคณาจารย์ และนักศึกษาเป็นรายข้อในแต่ละด้าน โดยพิจารณาเปรียบเทียบจากค่าเฉลี่ยรายข้อ ที่สูงกว่าหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ยข้ออื่น ๆ ในด้านเดียวกัน ได้ผลดังแสดงไว้ในตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ผู้สอน เป็นรายข้อในแต่ละด้าน พร้อมข้อคิด ข้อเสนอแนะ โดยคณาจารย์ และนักศึกษา

๑. ผลการประเมินรายข้อ ด้านการพัฒนาตนเอง	ค่าเฉลี่ย	ผู้ประเมิน
- มีความสามารถทางวิชาการและการแสวงหาความรู้	สูงกว่าข้ออื่น	คณาจารย์
- มองโลกในแง่ดี และมีความสม่ำเสมอไม่ถือตัว	ต่ำกว่าข้ออื่น	
- ควรให้ความสำคัญกับการควบคุมอารมณ์และสถานการณ์ในขณะทำกิจกรรมการเรียนการสอน	ข้อเสนอแนะ	
- ยอมรับในผลงานความสำเร็จของผู้อื่น	สูงกว่าข้ออื่น	นักศึกษา
- ทำงานเป็นระบบ มีระเบียบเป็นขั้นตอน	ต่ำกว่าข้ออื่น	
- ควรเสริมสร้างความน่าเชื่อถือทั้งในบุคลิกภาพและความสามารถทางวิชาการ	ข้อเสนอแนะ	
๒. ผลการประเมินรายข้อ ด้านการพัฒนาผู้เรียน	ค่าเฉลี่ย	ผู้ประเมิน
- มีความรอบรู้หลักการ แนวคิด ทฤษฎีในวิชาที่สอน	สูงกว่าข้ออื่น	คณาจารย์
- วัดผลและประเมินผลผู้เรียน ตามผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจริง	ต่ำกว่าข้ออื่น	
- ควรเตรียมการ และดำเนินการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มีลำดับเป็นขั้นตอน และสอนเต็มความสามารถ	ข้อเสนอแนะ	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

๓. ผลการประเมินรายข้อ ด้านการสร้างบรรยากาศในการเรียน	ค่าเฉลี่ย	ผู้ประเมิน
- ฝึกให้ผู้เรียนมีวินัย ทำหน้าที่ของตนเอง และใช้สิทธิอย่างมีขอบเขต	สูงกว่าข้ออื่น	คณาจารย์
- ใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน	ต่ำกว่าข้ออื่น	
- เข้าใจ ยอมรับในความแตกต่างของนักศึกษา และพร้อมดูแลช่วยเหลืออย่างเท่าเทียมกัน	ข้อเสนอแนะ	
- เข้าใจ ยอมรับในตัวตนของผู้เรียน ความเป็นมิตรและพร้อมให้ความช่วยเหลือ	สูงกว่าข้ออื่น	นักศึกษา
- ใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน	ต่ำกว่าข้ออื่น	
- เสริมสร้างการปฏิบัติอย่างตรงต่อเวลาทั้งในส่วนงานในหน้าที่ และในชั้นเรียน	ข้อเสนอแนะ	
๔. ผลการประเมินรายข้อ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี	ค่าเฉลี่ย	ผู้ประเมิน
- ไม่แอบอ้างผลงานความสำเร็จของผู้อื่นมาเป็นของตน	สูงกว่าข้ออื่น	คณาจารย์
- ปฏิบัติหน้าที่โดยอาศัยหลักเหตุผล ปราศจากอคติ	ต่ำกว่าข้ออื่น	
- ควรหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาและคำพูดที่ให้ร้าย ทำลายขวัญและกำลังใจของนักศึกษา	ข้อเสนอแนะ	
- ไม่แอบอ้างผลงานความสำเร็จของผู้อื่นมาเป็นของตน	สูงกว่าข้ออื่น	นักศึกษา
- เป็นแรงบัลดาลใจ และให้แนวคิดที่กว้างไกล	ต่ำกว่าข้ออื่น	
- ให้ความร่วมมือทางวิชาการในการพัฒนาตนเองและองค์กร	ข้อเสนอแนะ	
๕. ผลการประเมินรายข้อ ด้านการเป็นนักวิชาการ	ค่าเฉลี่ย	ผู้ประเมิน
- นำเสนอผลงานโดยมีการอ้างอิงหลักฐานที่เชื่อถือได้	สูงกว่าข้ออื่น	คณาจารย์
- นำผลงานทางการศึกษาวิจัยมาใช้ให้เกิดประโยชน์	ต่ำกว่าข้ออื่น	
- ควรอธิบายเนื้อหาสาระวิชาให้ชัดเจนทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติอย่างเหมาะสม	ข้อเสนอแนะ	
- พร้อมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	สูงกว่าข้ออื่น	นักศึกษา
- พัฒนาและขยายเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ	ต่ำกว่าข้ออื่น	
- การให้การยอมรับ รับฟังความคิดเห็นของกันและกัน และนำไปสู่การตกลงร่วมกันในการประพฤติปฏิบัติตน และในการทำงาน	ข้อเสนอแนะ	

สรุปผลการวิจัย

ทั้งในส่วนของการประเมินจากนักศึกษาและคณาจารย์ต่างได้ผลตรงกันว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ผู้สอนนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง โดยรวมและรายด้านในทุกด้าน อยู่ในระดับมาก และยังประเมินตรงกันว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ผู้สอน ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ๆ และด้านการสร้างบรรยากาศในการเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ สำหรับในส่วน of นักศึกษา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินรองลงมา ได้แก่ ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการเป็นนักวิชาการ

และด้านการพัฒนาผู้เรียน ตามลำดับ ในส่วนของคณาจารย์ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินรองลงมา ได้แก่ ด้านการพัฒนาผู้เรียน ด้านการพัฒนาตนเอง และด้านการเป็นนักวิชาการ ตามลำดับ นอกจากนี้นักศึกษาและคณาจารย์ ยังได้ผลการประเมินรายข้อที่ตรงกัน ในด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี คือ ข้อไม่แอบอ้างผลงานความสำเร็จของผู้อื่นมาเป็นของตน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าข้ออื่นในด้านนี้ และในด้านการสร้างบรรยากาศในการเรียน คือ ข้อใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าข้ออื่นในด้านนี้

ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะต่อพฤติกรรมภาวะผู้นำของอาจารย์ผู้สอนนักศึกษาครู ที่สำคัญในแต่ละด้าน ในส่วนของนักศึกษา มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรให้ความสำคัญกับการควบคุมอารมณ์และสถานการณ์ในขณะที่ทำกิจกรรมการเรียนการสอน
2. ควรเตรียมการ และดำเนินการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มีลำดับเป็นขั้นตอน และสอนเต็มความสามารถ
3. เข้าใจ ยอมรับในความแตกต่างของนักศึกษา และพร้อมดูแลช่วยเหลืออย่างเท่าเทียมกัน
4. ควรหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาและคำพูดที่ให้ร้าย ทำลายขวัญและกำลังใจของนักศึกษา
5. ควรอธิบายเนื้อหาสาระวิชาให้ชัดเจน ทั้งในทางทฤษฎีและการนำไปปฏิบัติที่เหมาะสม

และในส่วนของคณาจารย์ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- 5.1 เสริมสร้างความเชื่อถือได้ทั้งในบุคลิกภาพและความสามารถทางวิชาการ
- 5.2 ปฏิบัติหน้าที่เต็มความสามารถ ทุ่มเท เอาใจใส่ช่วยให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ และปฏิบัติจริงได้
- 5.3 เสริมสร้างการปฏิบัติอย่างตรงต่อเวลาทั้งในส่วนงานในหน้าที่ และในชั้นเรียน
- 5.4 ให้ความร่วมมือทางวิชาการในการพัฒนาตนเองและองค์กร
- 5.5 การให้การยอมรับ รับฟังความคิดเห็นของกันและกัน และนำไปสู่การตกลงร่วมกันในการประพฤติปฏิบัติตน และในการทำงาน

อภิปรายผลการวิจัย

ภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ผู้สอนนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง อยู่ในระดับที่เพียงพอรับได้ทั้งจากนักศึกษาครู และเพื่อนคณาจารย์ที่สอนนักศึกษาครูด้วยกัน ซึ่งเห็นได้ผลการประเมินตรงกันว่า โดยรวมและรายด้านในทุกด้าน ภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ผู้สอนอยู่ในระดับมาก และยังประเมินตรงกันว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ผู้สอน ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี ในข้อไม่แอบอ้างผลงานความสำเร็จของผู้อื่นมาเป็นของตน มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ๆ การที่ครูของครูได้รับการยอมรับว่าเป็นแบบอย่างที่ดี นับว่าเป็นสิ่งตรงตามวิถีดุดมการณ์ที่ต้องการของวิชาชีพครู เพราะการสอนโดยการปฏิบัติเป็นแบบอย่างให้เห็นจริงได้ เป็นหนึ่งในที่สุดแห่งวิธีการสอน และทั้งยังเป็นข้อที่ว่าไม่แอบอ้างผลงานความสำเร็จของผู้อื่นมาเป็นของตน ซึ่งก็ตรงกับวิถีประจักษ์ของสังคมที่มุ่งให้บุคคลแต่ละหน่วยสมาชิกในทุกองค์กรทุกระดับมีความประพฤติสุจริต ประพฤติชอบ ซึ่งการกระทำในลักษณะเช่นนี้ควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกคนได้ประพฤติปฏิบัติในความเป็นผู้มีภาวะผู้นำทางวิชาการ และในทางตรงข้ามก็เช่นเดียวกันการมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งในระดับด้านและข้อย่อยของด้าน คือ ด้านการสร้างบรรยากาศในการเรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่น่ากังวลยิ่งเพราะการที่ค่าการประเมินด้านการสร้างบรรยากาศในการเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ย่อมมีผลกระทบโดยตรงต่อผลการเรียนรู้ พัฒนาการ ความก้าวหน้าที่เป็นจุดมุ่งหมายปลายทางของทุก ๆ การเรียนการสอนให้กับนักศึกษา เมื่อบรรยากาศในการเรียน ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานไม่ดีเท่าที่ควรจะเป็น ผลสืบเนื่องที่จะเกิดตามมาย่อมคาดหมายได้ว่าจะขาดความสมบูรณ์ เต็มตามความต้องการ ดังนั้นประเด็นเรื่อง

บรรยากาศในการเรียนจึงควรต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยเฉพาะในข้อย่อยของด้านนี้ที่มีผลการประเมินว่ามีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าข้ออื่น ๆ ตรงกัน คือ การใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน การมีค่าเฉลี่ยต่ำเป็นสัญญาณบอกให้รู้ว่าควรมีการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนให้มากกว่าที่เป็นกระทำอยู่ หรือที่ผ่านมา ซึ่งทิศทางการศึกษาในทุกระดับ ในเวลานี้มุ่งเน้นการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร ในการจัดการเรียนการสอน ก่อนจะพัฒนาก้าวออกไปสู่โลกที่กว้างกว่า นับเป็นวิถีแห่งภาวะผู้นำทางวิชาการที่บอกถึงความสามารถในการสืบสาน การบูรณาการ และการพัฒนาต่อยอดและความสามารถใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน ยังเป็นคุณลักษณะสำคัญของความเป็นครู เมื่อทั้งนักศึกษาและคณาจารย์ต่างเห็นตรงกันในข้อนี้ว่าควรต้องมีการดำเนินการเพิ่มมากขึ้น คงต้องวางแผนการเรียนรายวิชาในเรื่องนี้ให้ชัดและลงมือปฏิบัติให้เป็นจริง สำหรับในด้านการพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของความเป็นผู้มีภาวะผู้นำทางวิชาการเพราะการมีภาวะผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ผู้สอนก็เพื่อการพัฒนาผู้เรียน ในด้านนี้ต้องนำข้อประเมินจากนักศึกษามาเป็นประเด็นพิจารณา ซึ่งพบว่า ข้อการวัดผลและประเมินผลผู้เรียน ตามผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจริง เป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำรองจากท้ายสุด ข้อนี้มีความสำคัญ ที่จะเชื่อมโยงและยังผลกระทบไปยังข้ออื่นๆ การวัดและประเมินผลการเรียนเป็นเครื่องมือที่นำมาใช้เพื่อการพัฒนา แต่ถึง ณ วินาทีนี้ในหลายสถานการณ์ก็ยังเป็นเครื่องมือที่มีส่วนขัดขวางการพัฒนา เมื่อผลการประเมินจากนักศึกษาให้อยู่ในระดับต่ำแสดงว่าการวัดผลและประเมินผล ยังคงเป็นปัญหาสำหรับนักศึกษา ที่อาจารย์ผู้สอนในฐานะผู้มีภาวะผู้นำทางวิชาการต้องนำไปปรับปรุง แก้ไข และปฏิบัติ คือ วัดผลและประเมินผลผู้เรียน ตามผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจริง เพราะการวัดผลและประเมินผลผู้เรียน ได้เชื่อมโยงไปถึงประเด็นที่เป็นข้อเสนอแนะจากนักศึกษา เช่น อาจารย์ผู้สอนควรเตรียมการ ดำเนินการเรียนการสอน และสั่งงานอย่างเป็นระบบ ควรใช้วัดผลและประเมินผลการเรียน ที่ช่วยให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้และพัฒนา เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับอาจารย์ผู้สอนในการนำผลวิจัยไปใช้

1. สร้างบรรยากาศให้นักศึกษาเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน หรือเรียนอย่างมีความสุข
2. เตรียมการสอน ดำเนินการเรียนการสอนเป็นลำดับเป็นขั้นตอน และสั่งงานอย่างเป็นระบบ
3. ใช้ถ้อยคำ ภาษาที่ช่วยให้นักศึกษามีขวัญ กำลังใจ และมีแรงบันดาลใจที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จ
4. ปฏิบัติหน้าที่เต็มความสามารถ ทุ่มเท เอาใจใส่ช่วยให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ และปฏิบัติจริงได้
5. อธิบายเนื้อหาสาระวิชาให้ชัดเจน ทั้งในทางทฤษฎีและการนำไปปฏิบัติที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา
2. ศึกษาการเสริมสร้างความเข้าใจ และการยอมรับในความแตกต่างของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา
3. ศึกษาการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาภาวะผู้นำของนักศึกษา

รายการอ้างอิง

- กมล ทรายู สมเจตน์ ภูศรี และศิริ ถีอาสนา. (2554). การพัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเทศบาล. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2554. หน้า 9 – 19.
- คณะกรรมการการอุดมศึกษา, สำนักงาน. (ม.ม.ป.). แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559).(ออนไลน์).แหล่งที่มา : http://www.mua.go.th/~bpp/developplan/download/higher_edu_plan/PlanHEdu11_2555-2559.pdf สืบค้น 5 มกราคม 2555.
- บัณฑิตศึกษา, สำนักงาน. (2549). คู่มือวิทยานิพนธ์และการค้นคว้าอิสระ ปีการศึกษา 2549. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. ลำปาง : ลำปางบรรณกิจพริ้นติ้ง.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. (2547). สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). กรุงเทพฯ ฯ : พรักหวานกราฟฟิค.
- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พุทธศักราช 2547 . (2547). มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ. (2553). การเปลี่ยนแปลงโลกของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และการพัฒนาสู่ “ ครูมืออาชีพ ” (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://hu.swu.ac.th/hu/km/Files/2_Changes_in_the_world21.pdf สืบค้น 5 มกราคม 2555.
- อาภารัตน์ ราชพัฒน์. (2554). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.